

## NAP

Hannák Judit  
1042 Budapest, Petőfi u. 24., IX/27.  
E-mail: nap@mcse.hu, tel.: +36-30-542-6880

## HOLD

Görgei Zoltán  
MCSE, 1300 Budapest, Pf. 148.  
Tel.: +36-20-565-9679, E-mail: hold@mcse.hu

## BOLYGÓK

Kiss Áron Keve  
2600 Vác, Báthori u. 15.  
E-mail: bolygok@mcse.hu

## ÜSTÖKÖSÖK, KISBOLYGÓK

Sárnecky Krisztián  
1131 Budapest, Göncöl u. 43. XIV. lh. II/11.  
Tel.: +36-20-984-0978, E-mail: sky@mcse.hu

## METEOROK

Sárnecky Krisztián  
1131 Budapest, Göncöl u. 43. XIV. lh. II/11.  
Tel.: +36-20-984-0978, E-mail: sky@mcse.hu

## FEDÉSEK, FOGYATKOZÁSOK

Szabó Sándor  
9400 Sopron, Szellő u. 27.  
Tel.: +36-20-485-0040, E-mail: castell.nova@chello.hu

## KETTŐCSILLAGOK

Szklénár Tamás  
5551 Csabacsúd, Dózsa Gy. u. 41.  
E-mail: szklenartamas@gmail.com

## VÁLTOZÓCSILLAGOK

Kiss László, Kovács István, Jakabfi Tamás  
MCSE, 1300 Budapest, Pf. 148.  
E-mail: vcpsz@mcse.hu, Tel.: +36-30-491-1682

## MÉLYÉG-OBJEKTUMOK

Sánta Gábor  
MCSE, 1300 Budapest, Pf. 148.  
E-mail: melyeg@mcse.hu

## SZABADSZEMES JELENSÉGEK

Landy-Gyebnár Mónika  
8200 Veszprém, Lóczy L. u. 10/b.  
E-mail: moon@vnet.hu

## CSILLAGÁSZATI HÍREK

Molnár Péter  
MCSE, 1300 Budapest, Pf. 148.  
E-mail: mpt@mcse.hu

## CSILLAGÁSZATTÖRTÉNET

Keszthelyi Sándor  
7625 Pécs, Aradi vértanúk u. 8.  
Tel.: (72) 216-948, E-mail: keszthelyi.sandor@pte.hu

## A TÁVCSÖVEK VILÁGA

Kurucz János  
5440 Kunszentmárton, Tiszakürti u. 412.  
E-mail: sidius4@gmail.com

## DIGITÁLIS ASZTROFOTÓZÁS

Fűrész Gábor  
8000 Székesfehérvár, Pozsonyi út 87.  
E-mail: gfuresz@cfa.harvard.edu, Tel.: (21) 252-6401

## meteor

**Az észlelések beküldési határideje minden hónap 6-á!** Kérjük, a megfigyeléseket közvetlenül rovatvezetőinkhez küldjék elektronikus vagy hagyományos formában, ezzel is segítve a Meteor összeállítását. A képek formátumával kapcsolatos információk a [meteor.mcse.hu](http://meteor.mcse.hu) honlapon megtalálhatók. Ugyanitt letölthetők az egyes rovatok észlelőlapjai.

Az észlelések online-feltöltése: [eszlelesek.mcse.hu](http://eszlelesek.mcse.hu)

## Észlelési rovatainkban alkalmazott gyakoribb rövidítések:

CM centrálmeridián  
Ha H-alfa észlelés (Nap)  
DF diffúzió kód  
GH gömbhalmaz  
GX galaxis  
NY nyílthalmaz  
PL planetáris kód  
SK sötét kód  
DC a kóma sűrűsödésének foka (üstökösöknel)  
DM fényességkülönbség  
EL elfordított látás  
É, D, K, Ny észak, dél, kelet, nyugat  
KL közvetlen látás  
LM látómező (nagyság)  
m magnitúdó  
öh összehasonlító csillag  
PA pozíciószög  
S látszó szögtávolság (kettőscsillagok)

## Műszerek:

B binokulár  
DK Dall–Kirkham-távcső  
L lencsés távcső (refraktor)  
M monokulár  
MC Makszutow–Cassegrain-távcső  
SC Schmidt–Cassegrain-távcső  
RC Ritchey–Chrétien-távcső  
T Newton-reflektor  
Y Yolo-távcső  
F fotóobjektív  
sz szabadszemes észlelés

## HIRDETÉSI DÍJAINK:

**Hátsó borító:** 40 000 Ft  
**Belső borító:** 30 000 Ft,  
**Belső oldalak:** 1/1 oldal 25 000 Ft, 1/2 oldal 12 500 Ft,  
1/4 oldal 6250 Ft, 1/8 oldal 3125 Ft.  
(Az összegek az áfát nem tartalmazzák!)

**Nonprofit jellegű csillagászati hirdetéseket** (találkozó, táborok, pályázati felhívások) díjtalanul közlünk.

**Tagjaink, előfizetőink apróhirdetéseit** – legfeljebb 10 sor terjedelemben – díjtalanul közöljük.

**Az apróhirdetések szövegét írásban kérjük megküldeni** az MCSE címére (1300 Budapest, Pf. 148.), fax: (1) 279-0429, e-mail: [meteor@mcse.hu](mailto:meteor@mcse.hu). A hirdetések tartalmáért szerkesztőségünk nem vállal felelősséget.

## Kulin György emlékére

Huszonöt évvel ezelőtt, április 22-én hunyt el a magyar amatőrcsillagász mozgalom alapítója, a kitűnő előadó, a kiváló tudomány-népszerűsítő, a távcsőtükör-készítő Kulin György. 1905. január 28-án született Nagyszalontán, eredetileg nem csillagász pályára készült, szinte véletlen szerencsének tekinthetjük, hogy állástalan diplomásként épp a svábhelyi csillagvizsgálóba került 1935-ben. Igazából itt érintette meg a csillagászat világa, olyannyira, hogy hat évre rá, 1941-ben megjelentette legfontosabb könyvét, A távcső világát. Elmondhatjuk, sok minden ezzel a könyvvel kezdődött, nem sokkal ezt követően került fel először, hogy az amatőrök kiapadhatatlan érdeklődésére alapozva kell országos mozgalmat létrehozni.

1946-ban megalakult a Magyar Csillagászati Egyesület (MCSE), 1947-ben létrejött az ország első bemutató csillagvizsgálója, az Uránia, amelyet sok-sok további bemutatóhely követett. Habár az MCSE-t 1949-ben megszüntették, 1963-tól újabb mozgalom indulhatott be Kulin vezetésével, a Csillagászat Baráti Köre (CSBK). 1975-ig 15 ezren jelentkeztek a Baráti Körbe, ami a létszámot, az érdeklődést illeti, az volt mozgalmunk aranykora.

1989. február 19-én alakult újjá az MCSE, az újjáalakuló ülésen ott volt Kulin György is, és nem csak pusztán jelenlétével állt ki az újjáalakuló egyesület mellett, hanem tanácsokkal, útmutatásokkal is szolgált számunkra. Két nappal később már támogatást kérő levelet fogalmazott, hogy megmaradjon a Meteor, tovább éljen az amatőrcsillagász mozgalom. Április 22-én pedig megérkezett a szomorú hír: elhunyt Kulin György, sokunk számára: Gyurka bácsi.

A mai fiatal amatőrcsillagász generáció tagjai természetesen már nem találkozhattak vele személyesen, de a középgenerációból is sokan vannak olyanok, akik csak jóval halála után kezdtek érdeklődni a csillagászat iránt,

és csak később kapcsolódtak be az MCSE munkájába.

Ha személyesen nem is találkozhattak Kulin Györggyel, legfontosabb alkotásával, a ma is élő, eleven amatőrcsillagász mozgalommal nagyon is! Kulin szelleme ott munkálkodik az egyre-másra épülő bemutató csillagvizsgálókban, a szakkörökben, a különféle egyesületekben, még ha ez sokak számára nem is szembetűnő. Pedig higgyék el, hogy nagyon sok minden nem, vagy nem így lenne jelen a magyarországi amatőrcsillagászatban, ha nincs Kulin György, aki oly sokakat indított el a csillagászat felé! Ma is sokan forgatják Kulin könyveit, mindenekelőtt A távcső világát, melynek utolsó kiadása 1980-ban jelent meg, de ma is keresett „könyvsláger”. Kell-e nagyobb elismerés egy csillagászati könyvnek?

Kulin Györgyre, alapítónkra emlékezünk a Meteor jelen számában is. Két olyan interjút közlünk, amelyek még a hetvenes években készültek alapítónkkal – a veszprémi, illetve a szolnoki megyei lapban jelentek meg. Bartha Lajos személyes emlékeit eleveníti fel Gyurka bácsiról, akit így még közelebb hozhatunk azok számára, akik nem ismerhették személyesen. A Kulin György-emlékhonlapon ([kulin.mcse.hu](http://kulin.mcse.hu)) pdf formátumban is elérhetővé tettük 2005-ös emlékkötetünk anyagát. Az idej Kulin-vetélkedő döntőjének az újpesti Könyves Kálmán Gimnázium ad otthont, és Nagyszalontán is megemlékezést szervez az Erdélyi Magyar Csillagászati Egyesület. A Polaris Csillagvizsgáló keddi sorozatában is megemlékezünk alapítónkról.

Kulin Györgyre csendes temetői sétán emlékezünk április 22-én. A Farkasréti temető bejáratánál találkozunk 16 órakor, és elhelyezzük az emlékezés virágait alapítónk sírjánál.

Mizser Attila

# Dr. Kulin

Haja szürkésfehér, hangja basszus. Apró szemei véragasak. Rosszul lát. Hófehér ing, divatos nyakkendő, sötét öltöny. Dr. Kulin György. Az Uránia Csillagvizsgáló nyugalmazott igazgatója. Tanár, csillagász, író, távcsőkészítő, néptanító. A huszadik század magyar Galileije.

– Hogyan kezdte?

– Amikor az ember tájékozódni kezd, hogy értelmes életet élhessen, lehetőséget keres magának arra, hogy amit akar, végre tudja hajtani! Maradékalanul végrehajtani! Ez a legfontosabb.

– Mikor találta meg?

– Harminczéves koromban. Matematika–fizika szakos tanári diplomával a zsebemben. Amikor Galilei belenézett az első távcsőbe, új szemléletet és magatartást hozott a Földre. Úgy döntöttem, én pedig adok távcsövet az embereknek. Mert az emberiség jó részének még ma sincsenek meg azok az ismeretei, amelyek már régóta az emberiség tulajdonában vannak. Ezért döntöttem így. Több mint kétezer távcsőhöz csináltam 10–30 centiméter átmérőjű tükröt.

Öntött üvegből készül a távcső tükre. Rengeteget kell csiszolni, hogy homorulata pontos legyen. Mutatja a jobb tenyerét. Vastagon kérges.

Sehol a világon nem olyan olcsók a tükrök, mint nálunk. Százával kapja a leveleket. Braziliából, Kanadából, Svájcban is. Meg könyveket. Sok apró könyvet írt. Meg nagyokat is. A távcső világa 1941-ben jelent meg először. Ez évben harmadszor. Jövőre újból kiadják. Már alig lehet kapni.

– Az amatőr mozgalom mikor indult?

– 1946-ban, a Magyar Csillagászati Egyesületben. Ma több mint tizenegyet és félezer amatőr csillagász van Magyarországon. Több mint a többi szocialista országban együttvéve.

Mind, kivétel nélkül minden magyar amatőr csillagász őt vallja tanítómesterének.

– A munka eredménye az ifjúság eleven érdeklődése.

Hogy ez mit jelent a világnézet kialakulásának és megszilárdulásának folyamatában, azt fölösleges részletezni.

– A világnézet tisztasága a gyerekeknek sokkal megalapozottabb, mint a felnőtteknél általában. Mert a felnőttek sokszor hisznek a nyugatról beáramló misztikus fantazmagóriáknak. A csészealjknak, az idegen lényeknek, a Bermuda-háromszögnek, a különféle világvége teóriáknak.

– Mi a következő időpont?

– 1982. Legutóbb 1968-ban volt.

Társ szerzőkkel tudományos–fantasztikus regényeket is ír. Akkor a neve: Q. G. Lyn. Angolos.

– Egy csillagász miért ír sci–fit?

– Tudományos munkáimban, előadásaimban csak a meggyőződésemmek adok helyet, a természet feltárt valóságairól beszélek. A sci–fiben a természet által kínált lehetőségekről szólok. A fantáziának szabadsága van, de tudományos fantázia csak az, amit a természet korlátai engednek. A világ olyan lesz, amilyenek a ma emberei megálmodják, ha álunk – de csak akkor, ha! – a természet adta lehetőségekre épül. Minden azon múlik, tudunk-e elég tisztaszívű embert csatorba állítani, számukra életeszmét adni. Tudományos–fantasztikus regényeim hősei mind tisztaszívű emberek. A fantáziám lényege, hogy az olcsó, ocsmányi izgalmakat kerülve az élményt magasabb rendű érzelmekké tudjam átalakítani.

– Mint csillagász mit fedezett fel?

– Nyolcvannégy kisbolygót és két üstököszt.

– Az utóbbiakat láthatjuk még?

– Az egyiket. Százhetvenöt év múlva.

Hangosan nevet. Hosszan.

Az órájára néz. Magasra emeli a karját. Egészen a szemei elé. Írtam, látása megromlott. Egy életet át a messi csillagokat nézte.

– Mennem kell, kezdődik az előadás.

A veszprémi TIT szabadegyetemén. Az egyik. A másik az egyetemisták sci–fi klubjában.

Harmincöt éve tart előadásokat. Évente legalább ötvenet.

Januárban lesz hetvenegy éves.

Bölcs Csaba  
Napló, 1975. december 6.

# A csillagok vonzásában

Ma ér véget Szolnokon a Csillagászat baráti körének országos találkozója, a hazai amatőr csillagászati mozgalom legjelentősebb eseménye. A rendezvénysorozaton részt vett dr. Kulin György professzor, a CSBK örökös elnöke.

– Professzor úr egyik elindítója volt az amatőr csillagászati mozgalomnak. Hogyan értékeli fejlődését, eredményeit?

– Hazánkban már a második világháború vége felé létrejött a TIT csillagászati alosztálya. A háború persze lehetetlenné tette a szervezet működését, így csak a felszabadulás után válhatott valóra az amatőr csillagászati mozgalom újjászerveződése. 1946-ban létrehoztuk a Magyar Csillagászati Egyesületet, amely a kezdeti időkben kétezer–háromszáz tagot számlált [...]. Ez az időszak számomra is nagyon kedves, 1947-ben megnyitottuk az első olyan csillagvizsgálót, az Urániát, amelyet a nagyközönség is látogathatott. Ma már az országban tizenhat ilyen csillagvizsgáló működik. A mozgalom második „aranykora” 1957-ben kezdődött, ez az időszak vezetett el a Csillagászat baráti körének megalakulásához 1963-ban. A baráti kör jelenleg ötezer–hatszáz amatőr csillagászt egyesít soraiban. [...]

– Mivel magyarázza az óriási érdeklődést?

– A mozgalom a természetes kíváncsiságra, érdeklődésre épül, amely már kisgyerek korban ott motoszkál mindenki fejében. A környező országokban kötelező iskolai tananyag a csillagászat. Ez részben jó, részben káros. Anélkül, hogy bővebb fejtegetésbe kezdenék a pedagógiáról, megjegyzem, hogy sok esetben már az iskolapadban „megölik” a gyermek kíváncsiságát. A baráti kör tagjainak hatvan százaléka diák. Saját tapasztalatomból, a tőlük kapott levelek ezreiből tudom, hogy milyen csodálatos, semmivel nem pótolható élményeket nyújt nekik a csillagászatral való ismerkedés, a megfigyelések, a csillagos égbolt titkainak kutatása.

– Nyilván szemléletüket, alakuló világnézetüket is formálja.

– A mozgalom elsődleges célja talán éppen ez. Aki csak egyszer is belenéz a távcsőbe, rabul ejti a kitarulkozó csoda. Rájön, milyen parányi is az ember a hatalmas világegyetemhez képest. Büszkék lehetünk arra, hogy hazánkban kevésbé hódítanak a babonák, az ember tudatában mind kevesebb rombolást végez a misztérium. A hivatásos és amatőr csillagászok óriási munkája vezetett el oda, hogy a valóság legyőzi lassan a tévhitet, bár az is igaz, hogy a különböző vallási szekták még ma is sok embert tartanak a tudatlanság fogságában, s nem vezetnek jóra azok az áltudományos filmek sem, amelyek időről időre feltűnnek a filmvászon vagy a televízió képernyőjén. [...]

– Szolnok megyében háromszáz amatőr csillagász dolgozik, milyen szerepet töltenek be az országos mozgalomban?

– Számátalan kezdeményezés, eredmény fűződik nevükhöz. Említhetném például a „Hogyan ismerjük meg a csillagos eget?” multimédiás programot, kiállítását, amely óriási sikert aratott a közönség és a szakma körében. A program ismeretanyag, a szemléltetés egyedülálló volta, nézeteim szerint teljes egészében pótolhatná az általános iskolai csillagászati tananyagot. [...] Sajnálatos módon azonban anyagi lehetőségek hiányában egyelőre még ezt az egy kiállítást sem tudják eljuttatni a nagyközönséghez, az pedig szóba sem jöhet, hogy hasonló multimédiás programokat állítsanak össze a közeljövőben. A Szolnok megyei amatőr csillagászok ismeretterjesztő munkája például. Magam is meggyőződtem arról, hogy mekkora közönséget vonzanak például a hagyományos csillagászati hetek programjai. Remélhetőleg hamarosan elkészül Szolnok új csillagdája is, amely bizvást hiszem, újabb százakkal ismerteti meg a csillagos égbolt titkait, gazdagabbá, tartalmasabbá téve ezzel életüket.

Török Erzsébet  
Szolnok Megyei Néplap, 1980. augusztus 24.

# Emlékeim Kulin Györgyről

Dr. Kulin György csillagász (1905–1989), a „magyar amatőrcsillagászat atyja” egy üstökös és számos kisbolygó felfedezője (ezek közül 22 kapott végleges sorszámot és elnevezést) 1935–48 között a svábhegyi Konkoly alapítványú Asztrofizikai Observatóriumban kezdte tudományos pályáját. 1946-ban megalapította a tudomány népszerűsítését és az amatőrcsillagászatot szolgáló Magyar Csillagászati Egyesületet, 1947-ben pedig létrehozta a gellérthegyi Uránia Bemutató Csillagvizsgálót. 1949-ben a politikai hatalom eltávolította a csillagvizsgálóból, a Magyar Természettudományi Egyesületbe olvasztotta az MCSE-t. Csak 1954-ben foglalhatta el újra az Uránia igazgatói székét. Több könyv és nagyszámú cikk szerzője. Az 1950-es évektől energiáinak nagy részét a magyarországi bemutató csillagvizsgálók hálózatának létrehozására és távcsőtűkrök készítésére fordította.

Kulin György halálának 25. évfordulóján felidézek néhány emléket, érdekességet alapítónk életéről.

Amikor 1948 egy forró nyári napján, 14 évesen feltévedtem az Uránia Bemutató Csillagvizsgálóba, Kulin György éppen szabadságon volt, csak az Egyesület néhány munkatársa tartotta a bemutásokat. Megtetszett a hely, a környezet, attól kezdve nagyon gyakran mentem oda. Egyik napon, kora délután az ügyeletes bemutató és előadó lesétált a közeli kiskocsmába – az akkor nevezetes „Két Veréb”-be –, én maradtam ott, azzal a megbízással, hogy ha vendég jönne, ültessem le, mondjam meg, hogy a „csillagászok mindjárt visszajönnek”. Egyszer csak nyílik az ajtó, belép egy (számomra akkor) idősebb „bácsi”. Hellyel kínáltam, és a kiskasz nagyképűségével elbeszélgettem vele a csillagászatról. Türelmesen meghallgatott, megkérdezte, ki vagyok, mióta érdekel a csillagászat, majd bemutatókozott:

– Kulin György vagyok, ennek a csillagvizsgálónak az igazgatója!



Kulin György tükröt csiszol az 1970-es évek elején

Percekig nem kaptam levegőt...

Nagyon kedves emlékem első „közös észlelésünk” az 1949. április 28-i napfogyatkozás alkalmából. A fogyatkozás hétköznapra (csütörtök) esett, 8 óra után. Egy kis iskolakerülés árán kora reggel már fent voltam az Uránia teraszán. Gyurka bácsi is ott volt, meg persze Nagy Ferenc, a mindig tevékeny gondnok. (Akkor már túl voltunk a tragikus közgyűlésen, amely kimondta az MCSE fúzióját a Természettudományi Társulattal. Kulin György talán már sejtette a következő hónapok eseményeit, minden idejét az ő kedves Urániájában töltötte.) A nagy Heyde-refraktor nem volt összeszerelve, a kisebb Plössl-t használtuk (és a 8 cm-es Merz-refraktort). Ennek megvolt az az előnye, hogy napokulárként a Plössl-féle fénycsökkentőt használhattuk: ebben egy lapos, ék alakú üveglemezről visszavert napfény jut az okulárba. A visszavert sík üveglemez (lapos prizma) azért ék alakú, hogy a hátlapról visszavert sugárnyaláb ne

kerüljön az okulárba. Lestük hát a belépést, az időt a zsebórámon mértem. Jeleztem is a holdperem belépését, de egyszerre nem lehet az okulárba nézni, és az órát is figyelni.

– Nem jól csinálod – magyarázta Gyurka bácsi –, az órát egy másik kisegítőnek kell nézni, akkor lesz pontos az időmérés.

A kilépésnél azután így is mértük: én néztem, ahogyan a sötét holdkorong egyre jobban lép kifelé, Gyurka bácsi pedig figyelte az órát. Sikerült is fél másodpercre meghatározni a kilépés idejét, én meg büszkén mondhattam, hogy nagyon kezdő amatőr létemre én voltam a megfigyelő és egy hivatásos csillagász a „segédészlelő”. (Akkor még nem tudtuk, hogy romlik a látása, nem volt biztos abban, hogy tisztán látja a kritikus pillanatot.) Közben böngészte a holdtérképet, és mutatta, hogy milyen élesen látszik a holdperemen a Cordillerák hegyláncának fűrészfogszerű profilja.



Fiatalok körében, az 1979-ben forgatott „Mit mondanak a csillagok?” című portréfilmben. (Kulin kezében a Sky and Telescope 1979. februári száma)

Volt egy tragikomikus esemény is a fogyatkozás alatt. A visszavert lemezen áthaladó napsugár bizony igen forró még – a teljes összegyűjtött napfény 90%-a! –, rám is szólt Gyurka bácsi: Ne állj közvetlenül az okulár mögé, mert meggyújtja a ruhádat a napsugárzás. Felváltva néztük a fogyatkozó Napot, néhány vendéggel. Azután megint Gyurka bácsi nézegette a fogyatkozást. Egyszerre valami égett szagot éreztünk. Néztük is, mi porkölködik. Hát Gyurka bácsi kabátja füstölt:

éppen ő, aki a többieket óvta, nem ügyelt arra, hogy ne álljon a sugármenetbe!

Miután megfosztották igazgatói beosztásától, Kulin György sokáig be sem tette a lábát az Urániába. (Az urániások közül én látogattam meg szombatonként, vagy vasárnaponként, ha nem volt nála más vendég.) Azután jó egy vagy másfél év múlva egyszer mégis feljött – valamilyen, az Urániával kapcsolatos félhivatalos ügyben –, attól kezdve néha fellátogatott. Akkoriban nagyon gyakori volt, hogy az éppen ott tartózkodó munkatársak sakkpartival ütötték agyon az időt. Ott volt az asztalon a sakktábla, Gyurka bácsi egészen felvidámodott, szeretett sakkozni, keresett egy partnert, akivel játszhat. Odajött az akkori megbízott vezető, Alföldi László is, leültek Kulinval játszani. Gyurka bácsi azután fel-fellátogatott néhány sakkjátszmára. Jól sakkozott, matematikusként kombinálta. Nézte a saját figuráit, meg az ellenfelét, közben félhangon mormogta:

– Kilépek – Leüti – Leütöm – Lóval ugorhat – Leütöm – és így tovább. Talán nem is gondolt arra, hogy ezekkel a hangosan elmondott kombinációkkal az ellenfélnek is segít. Később Alföldi László nevére mesélt: egy alkalommal a TTT akkori személyzeti vezetője maga elé cialta, és zord hangon faggatni kezdte: most, hogy Kulin többször is megfordul az Urániában, mit szokott csinálni? Alföldi jámboran ennyit válaszolt:

– Mit csinálna? Sakkozni! – A TTT vezetősége rendkívül csalódott volt, ők valami politikailag kompromittáló beszámolóra számítottak.

Gyurka bácsi rajongója volt a futballnak (fiatalon maga is rendszeresen csapatban játszott). Az 1960-as években már egyre több idejét a tükrökészítés foglalta le, és sokszor késő éjszakáig is ott dolgozott a csiszológép mögött, már csak akkor hagyta ott korábban a műhelyt, ha valamilyen fontos mérkőzést közvetített a rádió (később a televízió). Egy alkalommal valamelyik döntő mérkőzés éppen akkor esett, amikor egyik nagyobb – talán 30 cm-es – tükrét csiszolta. Nézte a csiszológépen forgó korongot, időnként az órájára pillantott: na még tíz húzásra van



időm.... na még öt perc... Láthatóan vívódott, tükkör vagy futball?

Azután nagyot sóhajtott, és odaszólt valamelyik munkatársának:– Majd ellenőrizzed az alakját... meg kell nézнем ezt a meccset. És nagy lelki vívódások között hazaballagott. Egyaránt volt iróniája és öníroniája. Egy alkalommal két nagyratörő ifjú (gimnazista) titán neki szegezte a kérdést:

– Tanár úr, mondja meg, hogyan kell felfedezni?

– Mit akartok felfedezni? – értetlenkedett Kulin.

– Hát bármit az égen, mert mi elhatároztuk, hogy valamit felfedezünk – volt a furcsa válasz.

– No, ha így álltok hozzá, akkor sohasem fedeztek fel semmit.

De azért elmagyarázta, hogy pl. kisbolygó, vagy üstökös felfedezéséhez nagy türelemre, alapos ismeretre van szükség.

Maga mesélte egy alkalommal egy különös „felfedezését”. Még a svábhegyi csillagvizsgálóban egy alkalommal a nagy távcső kis nagyítású keresőműszerét irányította a Hold felé, és meglepve látta, hogy apró, sötét pontok vonulnak el a holdkorong előtt. „Csak nem meteorok raja húz el a Föld és a Hold között?” – villant fel a gondolat. A nagy nagyítású csőbe pillantva aztán észrevette, hogy a fekete foltok – lebegtetik a szárnyukat! Vadlibák húztak el a Hold korongja előtt!

– Felfedeztem a gágogó meteorokat! – mesélte nevetve.

Egyre kevesebben emlékeznek már arra, hogy irodalmi ambíciói is voltak. Idősebb korában több tudományos-fantasztikus regényt, novellát is írt. (Ezekben mindig beleépítette a reális, tudományos ismereteket.) „Üzen a nyolcadik bolygó” (1966), „Az ellentmondások bolygója” (1969), „Aster” (1971) c. regényei, amelyeket Fábrián Zoltán íróval együtt alkotott, írói álnéven Q. G. Lynn (hangzásra Ku-Lin) és F. A. Bian (Fábrián) szerzőket feltüntetve jelentek meg. Első regényében egyúttal ismerőseinek, barátainak nevét is megörökítette, oly módon, hogy a szótagokat felcserélte, de a „regényesített személy” magára ismerhetett.



Szeretett Urániájában, amatőr csillagászok társaságában. Balról jobbra: Kovács György, Habina József, Kulin György és Kelemen János

Alkalmi versikéje is emlékezetes számomra. Névnapiját szűk körben mindig megünnepeltük. Az 1949. évi ünnepség alkalmával egy apró ajándékkal én is hozzájárultam. Gyurka bácsi azzal köszönte meg, hogy azon nyomban egy kis versikét rögtönzött rólam. Sajnos az egész versre már nem emlékszem, csak két sora maradt meg:

„Távcsőtükröt csiszol már,  
Mit neki a Palomar...”

A magyarázat: kezdő amatorként akkoriban próbálkoztam egy kis, 8 cm átmérőjű távcsőtükkör készítésével, az USA Palomargegyi óriásreflektorának – akkor a világ legnagyobb távcsővének – tükre pedig 508 cm méretű.

Bár a Pázmány Péter Tudományegyetemen 1939-ben doktorált, a doktori címét nem nagyon használta, nem is várta el, hogy így titulálják. Kezdetben még cikkeinél, nyilatkozatainál sem nygdtte meg a „dr.” címet. Csak akkor kezdte hivatalos írásainál használni, amikor a Természettudományi



Dolgozószobájában gyakorta felkeresték amatőr csillagászok. Ezen a hetvenes évek végén készült képen együtt láthatjuk Orgoványi Jánossal és a Galilei Amatőr csillagász Klub fiatal tagjaival (Róka László, Kulin György, Aradi Katalin, Orgoványi János és Závodi László). Kulin-t épp tükkör csiszolás közben lepték meg a látogatók, amint az öltözetén látható

Közlöny szerkesztője elmagyarázta, hogy az írásainak hitelét, no meg a folyóirat tekintélyét is emeli, ha „dr. Kulin”-ként írja alá a nevét.

Kedves tárgyaihoz nagyon ragaszkodott. Ez a szokása vezette a „gravitációs írógép” feltalálásához. Az Urániának sokáig egyetlen régi kis táskairógépe volt, amelyet még 1947-ben az MCSE egyik tagja ajándékozott a csillagvizsgálónak. Ezen a kis Erika-gépen íródtak a levelek, de sok-sok cikk is. Az agyonhasznált gép egyszer csak felmondta a szolgálatot. Elpattant a papírtartó henger húzórugója. Gyurka bácsi azonban nem tudott megválni megszokott írógépétől, bár a TIT-ben adtak volna számára új, modern gépet. A mozgó hengerre erős zsinórt erősített, amelynek a másik végére egy súlyosabb vasdarabot kötözött. A zsinórt azután az asztal lapján vezetve az íróasztal pereménél lelógatta, és így a súly húzta a hengert. Ezt a rendszert neveztük el „gravitációs írógép”-nek. Így még évekig szolgált az öreg jószág.

A kétkezi, fizikai munkából sohasem vonta ki magát. Nem csak számtalan tükröt csiszolt saját kezűleg, hanem a nehezebb durvább munkából is kivette részét. Amikor 1964-ben lehetőség nyílt arra, hogy az Uránia teraszára, a rozoga távcsőbódék helyébe valódi kupola kerüljön, ennek alkatrészei is az Urá-

nia műhelyében készültek. Kulin György és a műhely vezetője, Orgoványi János éppen az Uránia előtti kertben bajlódott a kupola alapját alkotó, jókora vasokozorú készítésén, amikor beállított egy látogatócsoport vezetője. Látta, hogy két, olaj- és rozsdafoltos overallú férfi munkálkodik, hát odaszólt egyiküknek:

– Ugyan, szaki, mondja meg, merre találok a görét (főnököt)?

Igenszak elcsodálkozott, amikor a „szaki” azt válaszolta: „én vagyok a göré”.

Nem beszélt róla, de azért csak érzett valami nosztalgiát a tudományos megfigyelés után. Egyik alkalommal, amikor rendezgettek az Uránia egykori csillagászati múzeumában levő régi műszereket, előkerült a kalocsai Haynald Csillagvizsgálóból „államosított” szép, időmeghatározásra szolgáló passzázsműszer, amely máig is teljesen ép, használható állapotban van. Felhasználtam az alkalmat, hogy megkérdezzem Gyurka bácsit, hogyan folyik a gyakorlatban az időmérés a passzázssal? (Kezdő csillagászként egyik első feladata volt a svábhegyi csillagvizsgálóban az időmérés.) Rövid ideig nézegette, próbálta a finombeállításokat, azután elkezdte magyarázni:

– Először beállítod a mírát, ha lehet kétőt, északon és délen. (A mírák fix pontok a műszertől nagyobb távolságra az optikai tengelyen áthaladó délkörben.) Akkor ellenőrzöd a libellák pontos állását, kiválasztod néhány fundamentális csillag delelési idejét, és a kis deklinációs körön beállítod az első csillag meridián-magasságát. Figyeled az ingaóra kettyenéseit, és közben a csillag belépését a látómezőbe... Azután meghatározod a csillag átmenetét mind a 11 meridiánszálon... Utána kiemeled a tengelyt, átforgatod 180 fokkal, és megfigyeled a következő csillag átmenetének idejét a csillagórán...

Ahogy magyarázta, egyre élénkebb, vidámabb lett, szinte érezhetően beleélte magát a tényleges megfigyelésbe! Ritkán láttam ennyire derűsnek. Egészen megfiatalodott.

Ez a derűs, fiatalos kép maradon meg róla!

Bartha Lajos